

ÎNSEMNĂRI DE PE CĂRȚILE ȘI MANUSCRISUL CE SE PĂSTREAZĂ LA BISERICA SF. NICOLAE DIN COMUNA ARONEANU (IAȘI)

Arcadie M. BODALE

Construită de Alexandru Lăpușneanu (1553-1561; 1564-1568) și refăcută de fiul său, Aron vodă¹, Mănăstirea Sfântul Nicolae din Țarina orașului Iași a avut o istorie destul de zbuciumată. Jafurile, distrugerile și confiscările de moșii pe care le-a suferit de-a lungul timpului, numeroasele închinări pe la Locurile Sfinte și certurile dintre călugări români și cei străini pentru averea acestei mănăstirii² fac din acest lăcaș un caz reprezentativ pentru trecutul vieții monahale de la Est de Carpați.

Din păcate, istoria așezământului monahal amintit este destul de dificil de reconstituit, căci, după secularizarea averilor mănăstirești (1863), cei peste 300 călugări greci în frunte cu egumenul Ilarion au părăsit ctitoria lui Aron Vodă, luând cu dânsii și vechea arhivă a mănăstirii³. De asemenea, în anul 1944, aflată pe linia frontului, biserică din Aroneanu a fost incendiată, aşa încât patrimoniul pe care-l adăpostea a suferit din nou pagube incalculabile. Atunci s-au pierdut pomelnicul, cărțile liturgice, arhiva și iconostasul acestui lăcaș de rugăciune.

În 1948, impresionat de situația grea a fostei ctitorii domnești, Gheorghe Ungureanu, directorul din acea vreme al Arhivelor Statului din Iași, l-a convins pe mitropolitul Moldovei să aducă la Aroneanu vechiul iconostas⁴ de la Biserică Sfântului Nicolae Domnesc din Iași și să doneze ctitoriei lui Aron Vodă o parte din vechile cărți de cult păstrate la Mitropolia Moldovei și Sucevei. Apoi, arhivistul amintit a donat bisericii Aroneanu o mică icoană cu Maica Domnului, din 1835, zugrăvită pe lemn și ferecată cu argint⁵.

În urma acestor acte de donație, parohia din Aroneanu a ajuns să păstreze din nou câteva prețioase odoare bisericești. Dată fiind profesia noastră, în anul 2010 și, apoi, în anul 2011 am luat contact cu tezaurul amintit și cu fondul arhivistic recent al acestei biserici. Cu acest prilej, am putut constata că în biserică din satul Aroneanu se păstrează mai multe cărți de cult tipărite în chirilică, cu însemnări mai vechi și/sau mai noi: *Apostol* (1756), *Penticostar*

¹ N. Grigoraș, *Biserică Aroneanu*, în MMS, Iași, anul XLIII (1967), nr. 7-8, p. 521-541.

² Arcadie M. Bodale, *Ctitori și călugări de la mănăstirea Sfântul Nicolae (Aron Vodă) de lângă Iași. Un episod al relațiilor ecclaziastice greco-române la sfârșitul secolului XVI și începutul secolului XVII*, în vol. *Interferențe româno-elene (secolele XV-XX)*, volum editat de Leonidas Rados, Iași, Fundația Academică „A. D. Xenopol”, 2003, p. 31-45.

³ *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, Arhiva Parohiei Bisericii Aroneanu, Ms. fără cotă, f. 7r.

⁴ *Ibidem*, f. 4v.

⁵ *Ibidem*, f. 1v.

(1768), *Triodion* (1769), *Octoih* (1774), *Minei pentru luna februarie* (1779), *Minei pentru luna decembrie* (1779), *Minei pentru luna august* (1780), *Octoih* (probabil din 1811), *Ceaslov* (1835), *Psaltire* (1837), *Liturghier* (1845) și *Penticostar* (1854). În același timp, lăcașul amintit deține și cărți de la sfârșitul veacului al XIX-lea [*Liturghier* (1887), *Apostol* (1888), *Octoih mare* (1890)] și chiar din secolul trecut [*Apostol* (1914), *Penticostar* (1924), *Panihida* (1948), *Gramatica muzicii psaltice* (1951) sau *Triod* (1970)], pe care se găsesc doar însemnări recente.

Totuși, biserică Aroneanu păstrează și cărți fără însemnări, precum *Mineiul pe ianuarie* (1780), *Mineiul pe iulie* (1780), *Biblia* (1819), trei *Molitfelnice* tipărite în chirilică (1828, 1834 și încă unul deteriorat), precum și o *Liturghie psalitică* (1957).

Din păcate, însemnările aflate pe cărțile bisericești păstrate astăzi pe la parohii sunt foarte puțin cunoscute, deoarece cercetătorii ajung la ele cu dificultate.

Dat fiind faptul la biserică Aroneanu există mai multe cărți bisericești tipărite, ale căror însemnări marginale de la sfârșitul veacului al XVIII-lea și prima jumătate a celui următor nu au intrat până acum în circuitul științific, am fotografiat aceste izvoare, în vederea publicării lor. Cu acest prilej, am fotografiat și însemnările mai noi aflate pe aceste cărți, deoarece acoperă într-o măsură importantă lipsa de informații documentare pentru istoria localității Aroneanu de dinainte și din vremea celui de-al doilea război mondial. În plus, indiferent dacă însemnările amintite sunt mai vechi sau mai noi, pe măsura trecerii timpului, importanța lor va crește, permitând cercetătorilor avizați completarea unor date referitoare la societatea românească din epoca în care ele au fost realizate. În sfârșit, prin publicarea lor în lucrarea de față, contribuim la salvarea unora din aceste însemnări, căci în câteva cazuri scrisul se citește cu dificultate din pricina decolorării cernelii sau a ștergerii parțiale a însemnărilor făcute cu creionul.

În același timp, cu ocazia cercetărilor efectuate în arhiva bisericii, am găsit și o interesantă lucrare sub formă de manuscris: *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, care a fost alcătuită în deceniul al VII-lea al secolului trecut de fostul căntăreț Dumitru Manolache. Deși notițele autorului sunt destul de recente, pe cele mai însemnante dintre ele le-am inclus în această lucrare, căci Dumitru Manolache s-a bazat atât pe propriile amintiri, cât și pe lecturile pe care le-a făcut în arhiva veche a bisericii Sf. Nicolae din comuna Aroneanu. Din păcate, memoria colectivă a sătenilor din Aroneanu (și nu numai) din vremea celui de-al doilea război mondial nu a fost imortalizată (așa cum s-ar fi cuvenit) de foștii și, de ce nu, actualii arhiviști (prin înregistrări audio-video, așa cum se practică de multă vreme în Occident), iar arhiva veche a bisericii nu se mai păstrează astăzi. Semnificativă pentru însemnatatea acestui manuscris este redarea în paginile sale a unuia din vechile pomelnice ale acestui lăcaș, pomelnic care astăzi nu mai există. Prin urmare, aceste notițe sunt de o importanță istorică particulară atât pentru istoria locală, cât și pentru istoria națională. Ca atare, punerea lor în circuitul științific o socotim și fi căt se poate de firească, cu atât mai mult cu cât în spațiul românesc viața documentelor a fost, este și (foarte probabil) va fi extrem de efemeră. Din acest motiv, orice amânare a publicării oricărora izvoare găsite fortuit prin poduri și beciuri poate însemna adeseori o sansă irosită de a salva de la dispariție informațiile prețioase pe care ele le conțin.

În editarea tuturor acestor însemnări, semnele () au fost folosite pentru a întregi prescurtările făcute de autorii lor, semnele < > marchează întregirile în cazul rupturilor și al

omisiunilor din texte, precum și echivalarea cronologică în anii erei de la Hristos, iar semnele [] indică ceea ce este de prisos în text.

Firește, normele de editare a textelor scrise în limba română cu grafie chirilică sunt similare celor adoptate la publicarea seriei A, Moldova, a colecției *Documenta Romaniae Historica*.

Încheiem acest cuvânt introductiv, nu înainte de a aduce încă odată mulțumirile noastre preotului paroh Buzenchi Ovidiu pentru solicitudinea cu care ne-a înconjurat în cele două zile care au fost necesare realizării fotografiilor amintite.

I. Un Apostol tipărit la Iași, în 1756⁶, de Grigorie Stanovici tipograf, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele maro, inv. nr. 327.

- 1) Pe copertă, pe o etichetă lipită în partea superioară, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Aroneanu-Iași. Apostol de Iași, din 1786 (sic!), conține 346 pagini. Inv. nr. 327”.
- 2) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „De la Dumbrava”.
- 3) Pe foaia de titlu, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea> „Această carte este dată la biserică, nu are...”¹.
- 4) Pe foaia de titlu, verso, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea> „<...>² Măriuh <...>² mă rog <...>² plata”.
- 5) Pe foaia cu chipul lui Hristos, aflată după foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donat bisericii Aroneanu de Sf. Mitropolie Iași astăzi, 8 XII <1<948, înscris în inventar sub no. 327. Cântăret D. Manolache <m.p.>”.
- 6) Pe foaia 1 recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Ciumulești, jud. Baia. An 1941. Preot Gh. Baltag”.
- 7) Pe foile 1-45, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică, aproximativ câte un cuvânt pe fiecare pagină, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea> „În nume<le>³ Tatului, și a Fiiului și a Sfântului Duhu, și acum și purure<a>³ și în vecii vecilor amin. Ace<a>³stă carte ci să che<a>³mă Apostul, ci l-au cumpărat Vasile Stămati, și cumpărătura ei esti și lei. Eră cine s-ar ispiti să o furi, să fii neierat de D(o)mnu I(isu)s H(risto)s și de Maica Precistă. Amin. Si de toti sfinții părinți neierat să fii! Să fii afurisit, și anaftima și în burdușul dracului. Si să aibă dracul parte de sufletul aceluie ce a fura-o, această carte. Amin”.
- 8) Pe fila 46, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, de aceeași mână, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec. al XIX-lea> „Să fie iscălitul, Arit(o)n Stăm(a)ti <m.p.>⁴, cum în urmă să zice. Amin”.

¹ „Această carte este dată la biserică, nu are...” lectură nesigură. Text ilizibil.

² Rupt.

⁶ Ediții: Ion Bianu, Nerva Hodoș, *Bibliografia românească veche (1508-1830)*, Vol. II (1717-1808), București, Edițunea Academiei Române, Atelierele Grafice Socec & Co., 1910, p. 132-133, nr. 296.

³ Omis.

⁴ «Ariton Stămati» lectură nesigură, căci semnătură a fost adăugată ulterior, de altă mână, cu cerneală neagră, pe loc răzuit.

II. Un *Penticostar*, tipărit la București, în 1768⁷, legat în coperte de lemn acoperite cu piele, cu încuietorile de metal pierdute, inv. nr. 326.

- 1) Pe fila 1 recto, în partea de sus, deasupra vinietei, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <pe la sfârșitul sec. al XVIII-lea:> „Iasti și al mieu”.
- 2) Pe fila 1 recto, în mijlocul foii, sub vinieta, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat bisericii de Sf(ân)ta Mitropolie Iași, astăzi 8 XII 1948, înscrisă <în>¹ inventar <cu>¹ no. ...². Cântăreț, D. Manolache <m.p.>”.
- 3) Pe filele 3-10, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „³ costariu <esti>³ a dumis<sa>⁴li cuco(a)ni<i>¹ Mari<i>¹ Gândulesi, <cu>¹ bani drepti cumparați, și al ei <și>¹ al mieu, <și l-am dat>¹ la bi<se>⁵rica dumis<ale de>⁴ la Forăști, undi să prăznuiești hramul Adormirii<i>¹ Precistii<i>⁴. Iar cini l-ar fura si fi<e>¹ afurisit di cii 12 apostoli și di D(o)mnu H(risto)sî și di Maica Precistă. Si eu, Ion dascal eram la biserică dumisali. Veletu 7289, a lui H(risto)sî velet 1781, april în 1 (?) zil(e)”.
- 4) Pe filele 12 și 13, în partea de jos, pe recto-ul fiecărei file, scris în grafie chirilică <pe la 1804 aprilie⁶, cu cerneală neagră:> „Acest Pănicostariu esti al cuco(a)nii Măriuții Gândulesii, cumpărată cu bani<i>¹ dum(i)sale”⁷.
- 5) Pe fila 27 verso, în mijlocul foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Acest Pinticostariu este al cuco(a)nii Măriuții Ghergheloae, al sfintii beserici ot Gropniță. Si am scris eu, Neculai Caragea ca să să știe la ce vreme am intrat eu la casile cuco(a)nii, let 1804 apr(ilie) 18”.
- 6) Pe fila 28 verso, din mijlocul pâna în partea de jos a foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Să să știe de când am intrat eu în sat, în Gropniță, la velet 1804 apr(ilie) 18, Neculai Caragea. Si am venit din Bulbucan(i). Dar cine va pute ceti, o, Doamne? Si am scris cu mâna de țărână, mâna va putrezi, dar slova va rămâne și cel ce va ceti, mă va pomeni(i). Amin. Cel ce tace merge în pace, dar cel ce vorbești tot mai zăbovești. Pentru înpuțunare(a) minții, pierdută ziua pocăinții”.
- 7) Pe fila 50 recto, în mijlocul foii, sub textul tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Acestu Pendicostari este a bisăricii Sfintei Adormirii ot Gropniță. Si am scris eu cu mâna de țărână; mâna va putrezi, dar cel ce a ceti, mă va pomeni. Dum(i)trachi Graur, la velet 1819 mart(ie) 27”.
- 8) Pe fila 115 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „Zoița, <îngropată>⁸ marța, 14 mai 1917”.
- 9) Pe fila 124 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „Zoița C. Rotariu mo(a)rtă 12 mai, 9 ce(a)suri no(a)pte”.
- 10) Pe fila 152 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Si a<m>⁹ <s>⁹cris[i] eu a<i>⁹ce la <40 de>⁹ Sfi<n>⁹ți, <martie>¹ 9 zili, <17>¹99”.
- 11) Pe fila 197 verso, pe marginea stângă a textului tipărit, scris în grafie latină, cu creionul: „C. Rotariu dascal, în timpul mobilizării, 1917 mai 14”.

⁷ Ediții: *ibidem*, p. 183-184, nr. 359.

- 12) Pe fila 217 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 217 file cu 434 pagini, plus la început 2 <file cu>¹⁰ 4 <pagini>¹⁰. Total: 219 <file cu>¹⁰ 438 <pagini>¹⁰. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962”.

¹ Omis.

² Loc lăsat necompletat.

³ Rupt. Se zăresc doar marginile superioare ale unor litere.

4 Rupt.

⁵ Sters.

⁶Datat după scrisul lui Neculai Caragea.

⁷ Scrisul lui Neculai Caragea.

⁸ Omis. Dedus după data morții Zoiței, soția dascălului C. Rotariu.

⁹ Textul a fost tăiat, la relegarea cărții.

¹⁰ În text, în loc de cuvinte, a fost marcat prin semnul continuării -II-, rândurile fiind dispuse unul sub altul.

III. Un *Triodion*, fără pagina de titlu, tipărit la Bucureşti, în 1769⁸, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele, cu marginile tăiate la relegarea cărții, inv. nr. 325. Numerotarea filelor prezintă numeroase omisiuni și reluări de paginătie.

⁸ Ediții: *ibidem*, p. 192, nr. 367.

¹ <>325> scris ulterior, de aceeași mâna.

² Rupt.

³ Așa în text.

⁴ Scrisul de pe f. 2v a fost tăiat, probabil odată cu relegarea cărții. Nu se mai vede decât marginea superioară a însemnării.

⁵ Omis.

⁶ Semnătură indescifrabilă.

⁷ Datat după grafie.

⁸ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁹ Urmează două sau trei cuvinte indescifrabile.

IV. Un *Octoih*, fără început, tipărit la București, în 1774⁹, legat în coperte de carton (la finalul octoihului, se păstrează o singură copertă, alcătuită din lipirea succesivă de foi scrise, acoperită în piele), inv. nr. 324. La fila 14v, din partea introductivă, portretul litografiat al popii Costantin Tipograful Râmniceanul.

- 1) Pe foia nr. 4, din partea introductivă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Sf. Mitropolie Iași, la 8 decembrie 1948. No. 324. Octoih”.
- 2) Pe filele: 1 recto, 2 recto, 3 recto, 4 recto și 5 recto a octoihului propriu-zis, în partea de jos a fiecărei file, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „+Acest octoih ce să zice Praclitichi l-am cumpărat eu robul lui Dumnașău, Ioan Cantacozino biv vel vornic în 15 mai, în zilili preainălțat(ului) domnu nostru Alexandru Costantin Mavrocordat voievod, intru întâie domnie a a Moldovii, let 1784 maiu 15. Ioan Cantacozino biv vel vornic <m.p.>”.
- 3) Pe fila 94 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan <Cantacozino-n.AB> vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 4) Pe fila 137 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 5) Pe fila 382 verso, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 6) Pe fila 384 recto, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, este semnătura, în grafie chirilică, scrisă cu cerneală neagră, <pe la 1784 mai 15:> „Ioan Cantacozino vel vorn(ic) <m.p.>”.
- 7) Pe fila 437 verso, a octoihului propriu-zis, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „Conține 437 file, cu 874 pagini. Cântăreț D. Manolache. 1.I.1962. Inventar 324”.

¹ Scrisul lui D. Manolache, cântăreț.

⁹ Ediții: *ibidem*, p. 206-210, nr. 388.

V. Un Minei pentru luna februarie, tipărit la Râmnic, în 1779¹⁰, legat în coperte de lemn, acoperite cu piele, inv. nr. 313 [in folio de 5 foi nenumerotate și 161 numerotate].

- 1) Pe coperta de la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în limba greacă, cu cerneală neagră: „Αἰκατερίνη γιαγιούλαια, ίαν(օναρπίον) 27, <1>805 δι Μαργινενί”.
- 2) Pe coperta de la începutul cărții, verso, în partea de sus și de mijloc a copertii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, pe două coloane <la începutul sec al XIX-lea:>
„Vii: Costin, Flo<a>²re.
Lupu, Marie, Marie, Io<a>²na, Ile<a>²na, Ile<a>²na, Dum<i>³trachi, A<n>²ghelușa.
Vii: Irimie, Marie.
Mor(tī): Nastasie, Ion, To<a>²dir, Anița, Marie.
Vii: Vasili, Sofroni<a>², Năstas<e>², Dochita, Năstas<e>², Rad(u), Ursu, Safta.
Vii: Mihai, Marie, Ion, Anița, Ion, Safta, Ile<a>²na.
Vii: Ion, Irina. Ion, Irina”.
- 3) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Cu frățască drag(o)sti mă încchin dumitali a<r>²hon dascali i trimăt la mâna dumitali ca să-m(i) faci un un bini a citi, că și eu voi fi îndatorit a-ți faci or și când vei agiungi și-i vini la citi<t>²²”.
- 4) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Mu<l>²ti o(a)meni să<n>²t în lume cari ... ⁴”.
- 5) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Mulți o<a>²meni sănt în lume cari calcă legea lui Dumnezeu, departi fugi di a lor înpărtășire”.
- 6) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Cu plecăciuni sărut mânilă ta[a]tii și a mamii. Iată am dat ceie ci me-i poruncit”.
- 7) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de mijloc, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Eu, gios iscălitul, încredințăz prin această că ... ⁵⁶”.
- 8) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la începutul sec al XIX-lea:> „Dat-am adiverit și încredințat zapisu meu la cestu...⁵”.
- 9) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Cu plecăciu<ne>² sărut mâna dumitali ... ⁷”. Ulterior, mai jos, a fost imprimat în tuș sigiliul cu legenda: „România. Parohia Mărgineni, jud. Neamț”.
- 10) Pe foaia 2 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Sf. Mitropolie Iași bisericii Aroneanu, la 8 XII 1948. Înscris în inventar <sub>² no. 313. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 11) Pe foaia 6 verso, în partea de jos, a fost imprimată ștampila în tuș cu legenda: „Parohia Mărgineni, com(una) Mărgineni, jud. Neamț, no⁸. 1941⁹, 5 sept(embrie)¹⁰”.

¹⁰ Ediții: *ibidem*, p. 237, nr. 421.

- 12) Pe foia 6 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donată <de>² Sf. Mitropolie Iași bisericii Aroneanu, Iași, 8. XII. 1948. Trecut <în>³ inventar <sub>² no. 313⁴". Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 13) Pe foia 103 recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1895 am fost numit cântărețu <la parohia Mărgineni, jud. Neamț, n. AB> Gheorghe Petrovici <m.p.>¹²”.
- 14) Pe ultima foaie, verso, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Eu, preutul¹³, adiverez și încredințez”.
- 15) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:>
- „+ Rugii pomi [pomi] (?) gar<oaf>²ă (sic!) a [a] me floare;
Garoafă mirosoitoari și bini împodobită;
Ca o garoafă mirosoitoare <...>¹⁴”.
- 16) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Duhul umblându cu mult dor pre pământ, în desfăieșezându”¹⁵.
- 17) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: <la începutul sec al XIX-lea:> „Să să știi când am ...⁵”.
- 18) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Împărat Cer(esc), Mângâitorile”.
- 19) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Adic(ă) eu, cutari, cari mai gios îmi voi puni numili și degitul, dat-am adivăr(a)t ...⁵¹⁶”.
- 20) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Să să știi de când au luat ...⁵¹⁷”.
- 1) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <la începutul sec al XIX-lea:> „Dat-am adevărată ...⁵”.
- 21) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „La anul 1842, fev(ruarie) 24”.
- 22) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, este scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Si se știi <că>² și s-au încredințat aceste. 1806, fev(ruarie) 11”.
- 23) Alături de aceste însemnări, pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, sunt scrise în grafie chirilică, cu cerneală neagră și creion negru, <la începutul sec al XIX-lea>, mai multe litere și însemnări de condei, semn că cineva învăță să scrie.

¹ Bunicuța Ecaterina, ianuarie 27, <1>805, din Mărgineni.

² Omis.

³ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁴ Însemnare neterminată. Pare să fi fost făcută de un elev care a încercat să copieze însemnarea următoare.

⁵ Însemnare neterminată.

⁶ Scris de mâna care a făcut însemnarea: „Mulți o<a>meni sint în lume cari calcă legea lui Dumnezeu, depart fugi di a lor înpărtășire”.

⁷ Însemnare neterminată. Scris de mâna care a făcut însemnarea : „Cu plecăciuni sărut mânilii ta[a]tii și a mamii. Iată am dat ceie ci me-i poruncit”.

⁸ Loc necompletat.

⁹ «41» lectură nesigură.

¹⁰ «41, 5 sept.» completat de mâna în spațiul rezervat în stampilă pentru data de înregistrare.

¹¹ «313» scris ulterior, de aceeași mâna, cu cerneală neagră.

¹² Semnătura este scrisă cu alfabet chirilic.

¹³ «Eu, preutul» lectură nesigură.

¹⁴ Rupt.

¹⁵ Scris de mâna care a făcut însemnarea: „+ Rugii [...] Ca o garoafă mirosoitoare <...>”.

¹⁶ Scris de mâna care a făcut însemnările: „Cu plecăciuni sărut mânilii ta[a]tii și a mamii. Iată am dat ceie ci me-i poruncit” și „Cu plecăciu<ne> sărut mâna dumitali...”.

¹⁷ Scris de aceeași mâna ca și însemnarea precedentă: „Adică eu, cutari ...”.

VI. Un *Minei pentru luna decembrie*, tipărit la Râmnic, în 1779¹¹, legat în coperte de carton, inv. nr. 322.

- 1) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, <la sfârșitul sec. al XVIII-lea sau începutul sec al XIX-lea:> „Nechita, Cantachie, Neculai, Vârvara, Alixandru, Gathița, Thodosie, Marie, Scărlătî, Costantin, Ioana, Marie și Ichim, Acsinie, Ana, Iftimi”.
- 2) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, verso, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion roșu: „Biserica Dumești, jud. Iași”, alături de care e sigiliul cu stema României, având în exergă legenda: „România. Parohia bisericii Dumești, com(una) Dumești, jud. Iași”.
- 3) Pe prima foaie, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată bisericii Aroneanu de cără Sf. Mitropolie Iași, astăzi, 8 decembrie 1948. Înscris <în>¹ inventar sub no. 322. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.

¹ Omis.

VII. Un *Minei pentru luna august*, tipărit la Râmnic, în 1780¹², legat în coperte acoperite cu piele, inv. nr. 308.

- 1) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Parohia Aroneanu, înscrisă în inventar bibliotecă, cărti sub inv. no 308¹³”.
- 2) Pe prima foaie, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Acest Mineiu este singurul rămas din cărțile de ritual ale bisericii parohiale Aron Vodă din com(una) Aroneanu-Iași, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, cari au ars în timpul și din cauza războiului din 1944, când Aroneanu fiind în zona de operațiuni, biserică a fost incendiată la 20 aug(ust) 1944, rămânând oribil mutilată și cu turnul descoperit.
Deci, acest Minei pe august nu era la biserică, ci se găsea la cântărețul Chiosa C-tin, acasă la el, și <de>² pe cari³ numitul împreună cu Pr(eotul) militar Argint făceau servicii religioase pe câmp, la «Pâslari», fiind timp de războiu. Cântăreț D. Manolache <m.p.>. 1944”.

¹¹ Ediții: *ibidem*, p. 231, nr. 419.

¹² Ediții: *ibidem*, p. 265, nr. 437.

¹ Numărul «inv. no 308» completat de altă mână (a lui D. Manolache), cu cerneală neagră.

² Omis.

³ De pe *Minei*.

VIII. Un *Octoih*¹³ în chirilică, fără început, puțin degradat, legat în coperte acoperite cu piele, inv. nr. 329.

- 1) Pe copertă, o etichetă pe care a fost scris: „Parohia Aroneanu-Iași. Octoih Mare. Litere vechi. Donat de Sf. Mitropolie Iași în 1948 prin D-l Ungureanu Gh., director(ul) Arhive(lor) Stat(ului) Iași; conține 348 file, cu 696 pagini. Lipsă foia cu titulatura. Inv. no. 329”.
- 2) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Această carte numită Octoih este donată bisericii Aron vodă din satul și comuna Aroneanu, jud. Iași, de către d-1 Gh. Ungureanu, director(ul) Arhivelor Statului și epitrop(ul) bisericii Golia Iași, prin Macsim C. Pleșcan, epitrop(ul) bisericii Aroneanu, astăzi, 30 aprilie 1948. Cântăreț D. Manolache. 1948. Inv. no. 329”.
- 3) Pe fila 4 recto, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat de Sf(ânta) Mitropolie Iași, la 8. XII. 1948. Inventar no. 324”.
- 4) Pe fila 98 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro, peste care s-a măzgălit cu creion chimic, în încercarea de a anula proveniența cărții: „Această carte Octoih este a mănăstirii Golii și afierosâtă de preutul Dimitrii. Si cine a vre să o schimbe, să n-aibă voi de a o schimba, măcar de ar fi or(i) ce fel di întâmplari, că nu va ave iertare de Dumnezău. Dimitrii preut <m.p.>. 1823 fevr(u)a(r)i 10”.
- 5) Pe fila 166 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro: „Acest Octoih este cumpărat de la Vasile Brașovanul di pi Ulița Mari, din Poarta Ungure(a)scă cu 50 <și>¹ 5 lei, adică cincizaci și cinci lei, de preutul Dimitrii de la Golilia, la 1823 fev(ruarie) în 10. Dimitrii preut <m.p.>. Vasile, Dimitrii, Uian, Grigori preut, David diacon”.
- 6) Pe fila 437 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 437 file cu 874 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962. Inventar 324”.
- 7) Pe fila 438 verso, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 448 file cu 696 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1. I. 1962”.
- 8) Pe fila 348 verso, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <în prima jumătate a sec. al XIX-lea:> „Stâlpul cel cu foc înfășurit și cetate cu doisprezece păreți, scaun cu picături de soari, sedere(a) înpăratului minun(e) necuprinsă de minte, cum cu lapti ai hrănit pre stăpânul”.

¹ Omis.

² «diacon» scris ulterior, probabil tot de mâna preotului Dimitrie, cu cerneală maro, peste cuvântul «dascal».

Această modificare este o dovadă că în momentul scrierii acestui pomelnic, David era dascăl, însă mai târziu a devenit diacon.

¹³ După numărul de pagini pe care îl are, exemplarul de față pare a fi *Octoih*, tipărit la Buda, în 1811 [cf. Ion Bianu, Nerva Hodoș, Dan Simionescu, *Bibliografia românească veche*, vol. III (1809-1830), București, Edițiunea Academiei Române, Atelierele Grafice Socec & Co., 1912-1936, p. 47-50, nr. 796], deoarece „de la f. 349 înainte urmează un «Tipicon pescurt»” (*Ibidem*, p. 50), care pare să lipsească din exemplarul de fată.

IX. Un *Ceaslov*, tipărit la Brașov, în 1835¹⁴, legat în coperte acoperite cu pânză albastră, inv. nr. 673.

- 1) Pe foia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Parohia Aroneanu. Filiala Rediu Aldei. Inventar no. 673”.
- 2) Pe foia 1 recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Mărio<a>²ra Catargiu. 1849”.
- 3) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „Amintire din ziua de 23. II³, când am citit eu pe acest ceaslov de la Cristofor, cl. I. Pavel Zuzvu⁴, cl. I, S<eminarul> V<eniamin> C<ostachi>. Iași”.
- 4) Pe ultima copertă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legat cu cheltuiala enoriașului Tămăzicaru Alecu, în luna aprilie 20, 1975”.

¹ Numărul «673» completat de altă mână, cu creion albastru.

² Omis.

³ Anul a fost omis

⁴ «Zuzvu» lectură nesigură.

X. O *Psaltire*, tipărită la Sibiu, în 1837¹⁵, legat în coperte de lemn acoperite cu piele și având două încuietori de metal, inv. nr. 323.

- 1) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie chirilică¹, cu cerneală maro², <în al doilea sfert al sec. al XIX-lea³:>
„1 Gălbănuș di la un ou proaspăt,
Un cățal di⁴ usturoi.
Doi⁵ grăunț(ă) tămâi.
Acesti doi din urmă pisându-să bini, să punu apoi⁶ pisti gălbănuș și bătându-să aceli⁷, să-l pui pi pânzișali de in, să li pui la degitile mâinii stângi și 24 ceasuri să șadă. ...⁸”.
- 2) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră, <pe la 1856>:
„Costachi <m.p.>”.
1856 <+>
38
1<8>⁹94».
- 3) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, verso, din partea de sus până în josul foii, scris în grafie chirilică, cu creion, <pe la mijlocul sec. al XIX-lea:>
„9 acfite¹⁰ dumenic(a)
6
3
218 mărți di popuș(o)i
4

¹⁴ Ediții: *Bibliografia românească modernă (1831-1918)*, ed. coord. de Gabriel Strempel, vol. III (*Literele L - Q*), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1989, poziția nr. 256, *Orologhiu-Orologhion*, doc. nr. 42.944 (<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=o&page=240&&limit=20>).

¹⁵ Ediții: *ibidem*, poziția nr. 2290, *Psaltire-Psaltirea*, doc. nr. 49.447 (<http://www.biblacad.ro/bnr/brmautori.php?aut=p&page=2280&&limit=20>).

5 [dimirli(i) di g<r>ău<n>ă] ¹¹ 2 merță di popuș(o)e
5 merță di popuș(o)i

2

2

2

2 firanci¹², [35]¹³ 55 păral(e)"

- 4) Pe foaia de titlu, verso, din partea de sus, scris în grafie chirilică, cu creion, de aceeași mână care a scris și textul de pe verso-ul foii de forță, <pe la mijlocul sec. al XIX-lea:>
„¹⁰ lie¹⁴ Bejan au vinit în z<â>⁹ua delasat de săc
2 f<ranci>⁹ 4 firanci¹²
1 f<ranci>⁹ 2 firanci¹²
3 f<ranci>⁹”.
- 5) Pe pagina 1 recto, din partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donată bisericii din Aroneanu, jud. Iași de Sf(ân)ta Mitropolie Iași, astăzi 8 XII 1948, înscrisă <în¹> inventor no. 323. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
- 6) Pe pagina 1 recto, din partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Biserica Sf. Paraschiva din Muntenimea de Sus, 1843” și sigiliul bisericii Sf. Paraschiva din Muntenimea de Sus.
- 7) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, verso, din partea de sus până la mijlocul foii, scris în grafie chirilică, cu cerneală maro², <în al doilea sfert al sec. al XIX-lea³:> „Această psaltire ...¹⁵”.

¹Textul este aproape ilizibil.

² Pigmentul cernelii s-a decolorat în timp, așa încât textul este foarte dificil de citit. Acest lucru a fost posibil numai datorită tehnologiei moderne de prelucrare a imaginii.

³ Datat după grafie și după date de apariție a cărții.

⁴ «un cățal di» lectură nesigură.

⁵ «doi» lectură nesigură.

⁶ «bini, să punu apoi» lectură nesigură.

⁷ «aceli» lectură nesigură.

⁸ Un cuvâț sau o semnătură ilizibilă.

⁹ Omis.

¹⁰ Cf. cu *cfit=achitat*.

¹¹ «dimirli(i) di g<r>ăunță» tăiat cu două linii. Probabil, autorul a vrut să taie întreaga expresie «5 dimirlii de grăunte», dar din grabă nu a tăiat și cifra 5. Numai așa se explică de ce alături a corectat cantitatea corectă: «2 merță de păpușoi».

¹² Greșit pentru «franci»!

¹³ «35» tăiat cu mai multe linii.

¹⁴ Greșit pentru «lei».

¹⁵ Urmează vreo 3-4 cuvinte ilizibile.

XI. Un *Liturghier*, tipărit la Iași, în 1845¹⁶, legat în coperte acoperite cu pegamoid (balacron) maro, inv. nr. 311.

¹⁶ Ediții: *Ibidem*, poziția nr. 548, *Liturghie-Liturghii*, doc. nr. 32.944 (<http://www.biblacad.ro/bnr/brautori.php?aut=l&page=540&&limit=20>).

- 1) Pe fila de forzaț aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie chirilică, cu cerneală neagră: „Damiean ieromonah <m.p.>”, deasupra căreia a fost pus un sigiliu în fum, cu chipul Sf. Nicolae, în exergă este o legendă în alfabet de tranziție, din care se poate citi doar jumătatea aflată în partea de sus a sigiliului: „P<ecetea> B<i>s<ericii> C<omunei> Lunca … … S<f> Necolai”.
 - 2) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Provine de la Parohia Lunca, Cetatea Neamțului”.
 - 3) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legată cu cheluiula lui Dumitru Manolache, cântăreț pensionar, parohia Aroneanu, orașul Iași. 16 octombrie 1967. D. Manolache <m.p.>. Înscrisă în inventar sub nr. 311”.
 - 4) Pe foaia de titlu, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată bisericii Aroneanu de Sf. Mitropolie Iași, astăzi, 8 decembrie 1948. Înscrisă în inventar sub no. 311¹. Cântăreț D. Manolache <m.p.>”.
 - 5) Pe ultima foaie, verso, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Conține 143 file, cu 286 pagini, plus
- La început 3 <file cu>² 6 <pagini>²
 Total 146 <file cu>² 293 <pagini>²
- 1961 ian. 1
 D. Manolache <m.p.>, cântăreț³.
- 6) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1913 sept. 20. Lumânări total 26 lei, când s-au gătit”³.
 - 7) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, de altă mână: „Resboiul European (sic!), 1914-1915. Început la avg(ust) 1914; pe front Rusiea a fost luat de 3 ori Boc<ovina>⁴, dar a evacuat-o din cauza meșteșugiri<i>⁵ nemților, care voiau a-i încurca.
 La maiu 8 a intrat și Italia în Războiu cu Rusiea, spre a-și revendica teritoriul ei. România face înțelegeri cu cele<l>⁵alte puteri tot spre revendicare și răscumpărarea neamului său.
 La 20, 21, 22 maiu se face sfat unde ea (sic!) parte și reprezentanți din puterile Rusiei și Italiei. Eară (sic!) la 15 avg(ust) 1916 au intrat în acțiune unită cu aleați<i>⁵ (sic!) și au luat în Ardeal Brașovu, Fagarașu și au ajuns la Calimani și Dorna. Eară (sic!) Bulgari<a>⁵ a declarat răs<boi>⁴ României împreună cu Puterile Centrale și au năvălit în Cadrilater și Dobrogea, dar ai noștri se ţin cumplit, în unire cu ruși”.
 - 8) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion negru, de a treia mână: „La 1928 septembrie 12, ora 3 ½ a încetat din viață tatăl meu, preutul paroh al acestei parohii, Pr. Ion Teodorescu. Fiul<l>⁵ care am scris, V. I. Teodorescu <m.p.>”.
 - 9) Pe fila de forzaț aflată la sfârșitul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, de mâna care a scris însemnarea despre Primul Război Mondial: „Sora mea, Melania, cu⁶ Palaghie, fiica sa.
- 1910 <->⁵
1888
=22”.

¹ Numărul «311» completat de aceeași mână, cu pix albastru.

² Omis. Pus semnul continuății sub cuvintele similare de deasupra.

³ «gătit» lectură nesigură.

⁴ Margine tăiată la relegarea cărții.

⁵ Omis.

⁶ «cu» lectură nesigură.

XII. Un *Penticostar*, fără pagina de titlu, tipărit la Buzău, în 1854¹⁷, legat în coperte de carton, fără nr. de inv. Numerotarea filelor prezintă numeroase omisiuni și reluări de paginărie.

- 1) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „1949 iunie 11. Cântăreț D. Manolache <m.p.>. Parohia Aroneanu”.
- 2) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, scris cu creion: „24 aprilie 1927. Obosit peste măsură de slujba de la Aroneanu, fac Învierea a II-a oară¹ la Rediu Aldei. Oameni cam pe sponci. Preot paroh Rotaru Gh. <m.p.>”.

¹Omis.

XIII. Un *Liturghier*, tipărit la București, în 1887¹⁸, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) maro, inv. nr. 332.

- 3) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru, peste care s-a trecut cu pix albastru pentru ca textul să nu devină invizibil: „Biserica parohială Aroneanu, cu hramul Sf. Ierarh Nicolae, din Țarina Iașilor, zidită în timpul domnitorului Moldovei Aron vodă, la anul 1592-1594”.
- 4) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion negru: „Donată de Osvald Racoviță-Iași, în timpul Pastorației Pr(eotului) Paroh Ec(onom) (sic!) Rotaru Gh., în 1925”.
- 5) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Liturgiei I. Sărinescu”.
- 6) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion albastru: „Osvald G. Racoviță”.
- 7) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu pix albastru: „Legată cu cheltuiala lui Dumitru Manolache, cântăreț pensionar la parohia Aroneanu, orașul Iași. 16 octombrie 1967. D. Manolache <m.p.>. Înscrisă în inventar sub nr. 332”.
- 8) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „22 iunie 1952. Ploaie cum n-a fost demult pe Redio (sic!) Aldei. Ec. G Bantaș <m.p.>”.
- 9) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion albastru: „22.1.<1>933. Ger strășnic”.
- 10) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion chimic: „15 august 1928. Lume multă! Iar vorbi despre grija Martei și a Mariei în Lumina Evangheliei. Preot I. Teodorescu <m.p>”.

¹⁷ Ediții: *Ibidem*, poziția nr. 687, *Penticostar-Penticostarion*, doc. nr. 44.758

(<http://www.biblacad.ro/bnr;brmautori.php?aut=p&page=680&&limit=20>).

¹⁸ Ediții: *ibidem*, poziția nr. 548, *Liturghie-Liturgii*, doc. nr. 32.935

(<http://www.biblacad.ro/bnr;brmautori.php?aut=l&page=540&&limit=20>).

- 11) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „20 iulie 1957. An bun în agricultură. Pr(eot) G. Bantaș <m.p.>”.
- 12) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în jumătatea superioară, scris în grafie latină, cu creion roșu: „6.XII.1931 Slujba hramului împreună cu Părintele C. Bogdan”.
- 13) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion albastru: „Ionică¹ Bogdan<m.p.>²”.
- 14) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion roșu: „În ziua de 17 oct. 1936 zi urâtă și posomorâtă. Am îngropat pe N. Cosnia³, paraclisierul din Rediu Aldeii. Preot Rotaru <m.p.>⁴”.
- 15) Pe coperta de la sfârșitul cărții, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu creion negru: „20 iulie 1956. S-a sfîntit biserică Sf. Ilie din Rediu (sic!) Aldei de către patru preoți, lume fără multă. S-a făcut sfântul maslu pe ploaie și după amează (sic!) a plouat torențial. Pr(eot) G. Bantaș <m.p.>”.

¹ «Ionică» lectură nesigură.

² Același scris ca la însemnările din 6.XII.1931 și 17.X. 1936.

³ «Cosnia» lectură nesigură.

⁴ Același scris ca la însemnarea din 6.XII.1931.

XIV. Un *Apostol* (*Faptele Sântilor Apostolilor*) tipărit la București, în 1888¹⁹, legat în coperte acoperite cu pegamoid (balacron) roșu, inv. nr. 310.

- 1) Pe copertă, pe o etichetă lipită în partea superioară, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Apostol-litere noi. București, Tipografie Cărtării Bisericești. Conține 414 pagini. Gh. Chiran. Inv. nr. 310”.
- 2) Pe ultima filă, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Conține 414 pagini. Cântăreț, D. Manolache. 1 Ianuarie 1962. Inv. nr. 310”.
- 3) Pe fila de forță aflată la sfârșitul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „4 aug. 1942. Reparat de mine, D-tru Manolache, cântăreț bisericesc, Aroneanu-Iași”.

XV. Un *Octoih mare*, tipărit la București, în 1890²⁰, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) roșu, inv. nr. 309.

- 1) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „Cristofor Ioan preot paroh. <...>¹ Mihai, venit de la Iași”.
- 2) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „4 aug(ust) 1942. Reparat de mine, D. Manolache <m.p.>, cântăreț bisericesc, Aroneanu, Iași”.
- 3) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Donat de Pr(eot) sachelar Dăscălescu Maxim. 1910”.

¹⁹ Ediții: *ibidem*, vol. II (*Literele D - K*), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986, poziția nr. 48, *Faptele Sântilor Apostoli*, doc. nr. 20.883 (http://www.biblacad.ro/bnr/search_rezultate.php).

²⁰ Ediții: *ibidem*, vol. III (*Literele L - Q*), poziția nr. 39, *Octoih (Otoih)*, doc. nr. 42.308 (http://www.biblacad.ro/bnr/search_rezultate.php).

- 4) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion: „Amintire. Buchman Alexandru, Aroneanu, 7 septembrie 1905”.
- 5) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu creion: „Mihail Gheorghi. 7/9 1905-<1>906”.
- 6) Pe ultima filă, verso (pg. 768), în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Reparată de mine, C. Bârlescu, 26 aug. 1979”.

¹Rupt.

XVI. Un *Penticostar*, tipărit la București, Tipografia Cărților Bisericești, în 1924²¹, legat în coperte de carton, cu cotor din piele, fără nr. de inv.

- 1) Pe pagina de gardă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Această carte este cumpărată și dăruită bisericii cu hramul Sf. Proroc Ilie, din satul Rediu Aldea de d-l Ernest și Catinca Donac, prin stăruința arhim(andritului) Mina Prodan, spre amintire și pomenire veșnică. Anul 1924”.
- 2) Pe pagina de gardă, recto, în partea de jos, scris în grafie latină, cu cerneală neagră, peste un scris mai vechi realizat cu creionul: „Biserica cu hramul Sf. Proroc Ilie Tezviteanu este zidită în anul 1778, de către ctitora Maria Catargi”.

XVII. O *Panahidă*, tipărită la București, în 1948²², legat în coperte de carton, inv. nr.

338.

- 1) Pe fila de forță aflată la începutul cărții, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion chimic: „Astăzi, 21 VII <1>957 a slujit la Aroneanu P.C.P. Arhim(andritul) Luchian Narcis de la Patriarhia Română, București, împreună cu P.C. Paroh Pr(eot) Acatrinei Mihai și Pr(eot) C. Bantăș. Cântăreț D(umi)tru Manolache <m.p.>”.
- 2) Pe foaia de gardă, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală albastră: „Această carte este legată de domnul Pohonțu' Gh. Dumitru, cântăreț la parohia bis(ericii) Aroneanu, fiind preot paroh Mihai Acatrinei. 21 maiu² 1970 Pohonțu' <m.p.>”.
- 3) Pe foaia de gardă, verso, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion: „5 iulie 1953. Pr(eot) C. Bantaș <m.p.>. Zi de duminică frumoasă”.
- 4) Pe foaia de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donată de Pleșcan C. Maxim și Eugenia, cu fiul lor. Înscrisă în inventar sub no. 338”³.
- 5) Pe a doua foaie de titlu, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu creion: „Parohul bis(ericii Aroneanu), Ec(onom) (sic!) C. Bantaș <m.p.>”.
- 6) Pe a doua foaie de titlu, recto, în mijlocul foii, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „18.XI.<1>951. Această carte este cumpărată și donată Sf. biserici Aron Vodă de către enoriașul Pleșcan C. Maxin și Eugenia, cu fiul lor pentru sănătate, ajutorul și mântuirea

²¹ Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „Penticostarul care cuprinde în sine sluja ce se urmează din sfânta și luminata duminică a Paștilor, până în duminica tuturor sfîntilor, tipărită cu binecuvântarea Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Ediția a IV-a, București, Tipografia Cărților Bisericești, 1924.

²² Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „Panahida cuprinzând sfintele slujbe de înmormântare și pomenire, tipărită în vremea păstoriei înalt preasfințitului Nicodim, patriarhul României, cu aprobarea Sfântului Sinod, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1948.

lor, prin indemnul preotului paroh Ion Popovici. Pleșcan C. Maxin <m.p.>. Dascăl fiind Dumitru Manolache".

¹ «Pohonțu» lectură nesigură, deoarece peste hârtie a căzut apă și cerneala s-a împrăștiat.

² «mai» lectură nesigură, deoarece peste hârtie a căzut apă și cerneala s-a împrăștiat.

³ Scrisul lui D. Manolache.

XVIII. Un *Triod*, tipărită la București, în 1970²³, legat în coperte acoperite cu pergamoid (balacron) albastru, fără nr. de inv.

- 1) Pe fila de forță aflată la finalul cărții, recto, în partea de sus, scris în grafie latină, cu cerneală neagră: „Donat de familia Culina și Dumitru Zlavog, împreună cu fi, pentru biserică din com(una) Aroneanu, jud(eul) Iași, pentru sănătatea și ajutorul familiilor lor. Astăzi, Sf. Dumitru, 26 oct(ombrie) 1977”.

XIX. La aceste cărți, se mai adaugă un Manuscris fără cotă, cu coperte de carton, intitulat: *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, Ms. alcătuit de Dimitrie Manolache cântăreț în anul 1966, scris în grafie latină, cu cerneală neagră (f. 1r-5r; 6r-12v) și albastră (f. 5r).

- 1) Pe filele 1 recto-2 verso, este redactat „*Istoricul Bisericii foastei Mănăstiri «Aron Vodă» cu hramul Sf. N(ico)lai din comuna Aroneanu, orașul Iași*”, care nu este altceva decât o descriere compilată a arhitecturii bisericii. Doar două pasaje nu se referă la descrierea arhitecturii locașului de cult:

<f. 1 recto> „Este ctitoria domnitorului Moldovei Emanoil Aron vodă, supranumit cel Rău, din nou zidită din temelie în formă de cruce cu sănuri din piatră lucrată și cărămidă, cu o singură turlă și fără contraforturi, construită pe culmea platoului dealului Aroneanu, loc fost acoperit de pădurile Codrilor Iașului, la Răsăritul și Miază Noapte a orașului, la marginea satului, în anul 7102 (1592-1593)”. și

<f. 1 verso> „Obiecte de preț nu sunt, și nici documente, ele fiind dispărute odată cu secularizarea averilor mănăstirești din 11 decembrie 1863. Nimic antic afară de zidul bisericii și catapeteasma donată de Sfânta Mitropolie Iași, prin ordinul no. 9949 din 22 IX 1948, cu mențiunea: «Vechea catapeteasmă a bisericii Sf. Neculai Domnesc din Iași, mutată la Aroneanu, care provine din biserică Sf. (Neculai Domnesc) Gheorghe a Vechii Mitropolii». De o mare însemnatate istorică și valoare artistică, mai avem: o candelă de argint din 1834, o icoană mică, <înfățișând-o pe>¹ Maica Domnului, <zugrăvită pe>¹ lemn, îmbrăcată cu argint, din 1835, donată de Gheorghe Ungureanu, directorul Arhivelor Statului din Iași, și un Sf. Epitaf de mușama, uzat simplu de arhiereu<l>¹ Meletie, din 1852, precum și una Biblie litere vechi, tipărita la Sankt Petersburg, din 1819, cu 1554 pagini”.

- 2) Pe filele 3 recto-5 recto, este redactat capitolul: *Fapte istorice legate de Mănăstirea «Aron Vodă»*, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

<f. 3 recto:>

²³ Pe pagina de titlu, recto, este imprimat: „*Triodul care cuprinde slujbele bisericești de la Duminica Vameșului și a Fariseului până la Sfânta Înviere*, tipărit în zilele păstoriei preafericitului Justinian, patriarhul României, cu aprobarea Sfântului Sinod al Sfintei Biserici Autocefale Ortodoxe Române, Ediția VII, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, 1970.

Anul	
1600	„Sub domnia lui Ieremia Movilă «leșii au prădat și Mânăstirea lui Aron vodă»
1606 mai 25	Ieremia Movilă închină călugărilor greci de la Zograf, din Sf. Munte Athos, m(ănăsti)rea Aron Vodă de pe deal, odată cu m(ănăsti)rea de la Greci (sic!), din Țarina Iașilor, de sub dealurile Aroneanului, ambele cu același hram: Sf. Ier(arh) Nicolae.
1607	Biserica era pustie, neîncuiată măcar. Așa o găsise Domitian egumenul.
1618 aprilie 7 (sic!)	Ieremia Movilă scoate cu silnicie pe călugării moldoveni de la Aron Vodă, tăindu-le uricile avute de la domnitorul Moldovei, ctitorul acestei mănăstiri
1626 ian(uarie) 7	Radu Mihnea închină M(ănăsti)rea Aron Vodă metoh la M(ănăsti)rea Sf. Ioan Botezătorul de la Sozopole, <la> ¹ Marea Neagră, călugărilor greci, iar călugării moldoveni – goniți fiind – pribegiră pe la mănăstirile din țară. În urmă, Miron Barnovschi hotără ca ei să locuiască la M(ănăsti)rea Zotei de la Hlincea-Iași, dându-le diferite danii.
1630 martie 20	În urma distrugerii M(ănăsti)rei de la Sozopole de către turci, călugării refugiindu-se la Halki-Constantinopole (Insulele Prințiere), atrăseseră după ei și încchinarea M(ănăsti)rei Aron Vodă metoh al M(ănăsti)rei de la Halchi, încchinare pe care o făcu Alexandru Voievod.
1661 febr(uarie)	Aici s-a dat luptă între tătarii lui Ștefan Iăsăroaia vodă Lupul și cazacii lui Constantin vodă Cârnul, luptă ce puse capăt domniei efemere a acestui Basarab în Moldova.
1685 oct(ombrie)	Aici tăărăsescă oștile Țării Românești ale lui Șerban vodă Cantacuzino, chemate de turci la marea lor expediție din acest an împotriva leșilor.
<f. 3 verso:>	Constantin Șerban Basarab domn(ul) Munteniei intră în Moldova cu 5000 ostași, crezând să apuce scaunul lui Ghica Gh. I. Aceasta trimise pe hatmanul Hăbășescu și pe paharnicul Grigore cu călărimea, care descinse la M(ănăsti)rea Aron Vodă în expediția contra Poloniei.
1711 (7219)	Aici se refugiază cu slujitorii săi Dumitrișco vodă Cantemir când, în aşteptarea mântuitoare a muscalilor, primi vesteau amăgiitoare că turci vin să-l mazilească. Apoi, trecu Prutul pe la Zagărane, cu doamna și boierii, pentru a nu fi mazilit de turci.
1787	Biserica a fost reparată și chiliile încunjurătoare de arhim(andritul) Domitian.
1788 aug(ust) 31	O carte arată că generalul feldmareșal Rumanzoff ² , șef al armatelor rusești de ocupație – guvernator fiind generalul Gorceaoff – poruncește ca M(ănăsti)rea Aron Vodă să fie scutită de greutăți și apărătă de răutăți.
1863	Secularizarea – când M(ănăsti)rea Aron Vodă se găsea încchinată Patriarhiei Antiohiei (sic!) ³ – rămasă pe seama statului, părăsită și neîngrijită.
1863	A fost trimis, după secularizare, ca superior al M(ănăsti)rei Aron Vodă Isaia Teodorescu arhimandrit (Popa Duhu), de loc din Cogăeașca-Iași, educatorul lui Io[a]n Creangă, care – pe lângă o serioasă administrare – voia să înființeze și o școală pentru fiile de săteni din satul Aroneanu.
1866	Biserica reparată de guvernul Catargiu.
1868	Devine biserică de mir.
1882	Reparată.
1885	Melchisedec găsește biserică în stare mizeră.
1898	Biserica a fost prădată.
1906	Marele istoric N. Iorga găsește biserică în stare mizeră.
<f. 4 recto:>	
1907	N. Iorga vizitează biserică.
1907	Reparată conștient, prin îngrijirea Comisiei Monumentelor Istorice, sub arhitectul N. Ghica-Budești.
1920	Reparată de poporeni.
1930	Vizitată de N. Iorga
1940 nov. 10	Cutremurul a produs crăpături la turnul central, care prin consolidare cu fier pot fi localizate. Desfacerea cornișei de la turlă, care amenință cu cădere. Restul clădirii în stare bună, de folosit în mod normal.
1944 martie	Comuna Aroneanu fiind în zonă de operațiuni militare, populația s-a evacuat. Biserică rămasă intactă, obiectele de cult n-au fost evacuate.

	Unitățile militare germane au folosit biserică drept observator. Covoarele și sticlăria duse de militari, folosite pe poziții în tranșee, pe front.
1944 aug(ust) 20- 21	Biserica din cauza acțiunilor de războiu a fost grav avariată și incendiată [în timpul și din cauza războiului], rămânând doar zidurile și turnul rămas descoperit.
1946	Academicianul Prof. Dr. V. Mârza, ministrul Sănătății, acordă bisericii Aroneanu ajutor un milion lei.
1947-1949	S-a refăcut și reparat biserică cu ajutor bănesc acordat de stat, prin: - Ministerul Cultelor, în 1948: 42.000 lei; - Încasări de la locuitorii din comună: 106.857 <lei> ¹ ; - Cost materiale Of(iciul) Reconstr(uției) Moldovei Iași, împrumut: 51.143 <lei> ¹ . - Totalul încasărilor și cheltuielilor insumează 200.000 lei, afară de munca binevoitoare pentru biserică, făcută în mod gratuit de credincioșii din parohie.
<f. 4 verso:>	
1948 dec(embrie) 8	Sfânta Mitropolie Iași, la stăruință d-lui Gh. Ungureanu, directorul Arhivelor Statului Iași, donează catapetasma istorică, cu ord(inul) no. 9949: «Vechea catapetasma a bisericii Sf. Neculai Domnesc din Iași mutată la Aroneanu, care provine din biserică Sf. Gheorghe a vechii Mitropolii».
1948 dec(embrie) 8	Tot Sf. Mitropolie Iași donează bisericii Aroneanu 18 cărți de ritual (cult), <cu> ¹ litere vechi, prin epitropul Pleșcan C. Maxim.
1949 iunie	S-a construit din nou în curtea bisericii Aroneanu clopotnița pe 8 furci <de> ¹ lemn <de> ¹ stejar și acoperită cu tablă albă, prin contribuția enoriașilor.
1949 nov. 3	Biserica <a fost> ¹ resfințită de protoiereii Todicescu Neculai și Sandu Ioan de la Mitropolia Iași, cu un sobor de preoți și redată cultului, paroh fiind Pr(eot) Budescu Alexandru, epitrop Pleșcan C. Maxim, iar cântăreți Chiran Constantin și Dumitru Manolache.
1950 aug(ust) 17	Reparat acoperișul de pe turla bisericii, <ce fusese> ¹ avariat de furtuna de la 4 august 1950, paroh fiind Pr(eot) Budescu Alex(andru).
1960 aprilie 17	Biserica <a fost> ¹ electrificată cu cheltuiala enoriașului și a familiei Dumitru C. Zlăvog, cu 43 becuri mici și 3 mai mari, total 46 <bucuri> ¹ .
1960 martie 25	S-a construit din nou gard de scândură la curtea bisericii Aroneanu, partea de la apus <de> ¹ 72 m(etri), cu 36 tarași donați de enoriași și m(iază) z(i) <de> ¹ 8 m(etri) cu 4 tarași, prin stăruință epitropului Zlăvog Anton Gh., cari a donat cei 4 tarași gardului de la poartă, cari a făcut și alte îmbunătățiri bisericii ca: Sf. Cruce Mare a Răstignirii, stranele din biserică și un sfeșnic mare de bronz, paroh fiind Pr(eot) Acatrinei Mihai, venit de la Catedrala Sf. Mitropoliei Iași, <la> ¹ data 1 ian(uarie) 1956, prin a cărui stăruință biserică a fost înzestrată prin contrib(uția) enoriași(lor) cu veșminte, 2 sf. chivote și un frumos sfeșnic de bronz, cu 7 lumini pe Sf. Masă, dveră și un preș, etc. Scris de Dumitru Manolache, cântăreț pensionar. 1956.
<f. 5 recto:>	
1966	S-a înlocuit tabla neagră veche de pe biserică Aroneanu cu tablă albă, nouă, zincată, prin contribuția benevolă a enoriașilor; - cost 750 kg. Tablă x 8,65 <lei> ¹ : 6487,50 <lei> ¹ . - cost 33,950 kg. cuie <de> ¹ bătut tabla și scânduri acoperiș: 287,00 <lei> ¹ . - cost materiale conf(orm) celor 11 bonuri: 6895,50 <lei> ¹ . Cost manoperă Pleșcan I. Alexandru: 2800.00 <lei> ¹ . Total + 8.995,50 <lei> ¹ .
În 1968 decembrie 11-14. S-a reparat acoperișul turnului bisericii Aroneanu, descoperit de furtuna din ianuarie 1968, cu bani, prin contribuția benevolă a enoriașilor din Aroneanu. Pe baza delegației dată de preotul paroh Acatrinei Mihai epitropului Huțanu T. N(ico)lai, Cojocaru I. Ion și D(umi)tru Manolache consilieri parohiali, s-a încasat cu listă de subscripție sub semnatură, în 4 file, 11-14 dec(embrie) 1968 de la 63 enoriași suma totală de lei 1.615, din care:	

- s-a plătit tinichigiu lui Ciobanu Gh. Const(antin) manopera: lei 1.300
 Rămânând un sold disponibil în sumă de lei: 315, din care:
 - s-a cumpărat de la Librăria Eparhială Mitropolia Iași:
 - un Moliotfelnic nou, legat cu chit, no ...⁵, val(oare) 225 <lei>¹, cum și
 - plata luminei din biserică sub chitanță, lei 90.
 <Total>¹ 315 <lei>¹.
 Acte aflate la dosarul cauzei, în arhiva parohiei.
 Câțăreț bisericesc pensionar, onorific cu evidență, D. Manolache <m.p.>. Zlăvog A. Gh. a împrumutat 2 bile lungi brad p(entr) scară și a donat cinci foi tablă albă nouă pusă la acoperiș, iar Manolache D(umi)tru a donat scândura și căpriorii necesari reparației, plus masa lucrătorilor gratuit⁶.

- 3) Pe filele 6 recto-7 recto, este redactat capitolul: **Daniile Mănăstirei «Aron Vodă»**, scris cu cerneală neagră, în grafie latină, în care se rezumă documentele de înzestrare ale acestui lăcaș. Dat fiind faptul că aceste documente sunt cunoscute, o importanță oarecare poate prezenta doar fragmentul final al acestui capitol:

<f. 7 recto:>

„[...] la mijlocul secolului trecut⁷, avea ei⁸ <era vândută>¹ la licitație pe 3 ani <și>¹ abia aducea <un venit de>¹ 3.620 galbeni anual. Curând apoi, la secularizare (1863) s-a pierdut și puținul acesta, ce de altămintre se împărtea cu Patriarhia din Constantinopol, căreia îi era închinată. La secularizare, cei peste 300 călugări greci retrăgându-se cu arhiereul Ilarion, au luat cu ei toate documentele mănăstirii. Scris de D(umi)tru Manolache <m.p.>, câtăreț pensionar. 1965”.

- 4) Pe fila 8 recto, este redată o: Copie după un pomelnic vechi din anul 1829, din biserică fostei Mănăstiri «Aron Vodă», cu hramul Sf. ier(arh) Nicolae, zidită în 1592-1593, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

„Aron voievod	citor
Stanca doamna	(doamna lui)
Gavril voievod	(Movilă)
Petru voievod	(Şchiopul)
Radu voievod	(Mihnea)
Iancul voievod	
Dafina doamna	și neamul
Constantin voievod	(Movilă)
Smaranda doamna	
Alexandru voievod	
Zoi doamna	(ultimii doi Rusetești)
Dimitrie	
Panaiote	(Moruzi și neamul)
Leondari	
Alexandru voievod	
Constantin voievod	
Alexandru voievod	(Moruzi)
Gavril Calimah	arhiereu
Cu tot neamul lor cel adormit! Conform cu copia din 10 iunie 1946, originalul fiind ars la 20-21 aug(ust) 1944, odată cu toată arhiva, în timpul și din cauza războiului. Câtăreț pensionar D(umi)tru Manolache <m.p.>. 1965”.	

- 5) Pe fila 8 verso, este redat: Pomelnicul donatorilor și înzestrătorilor Mănăstirei «Aron Vodă» din Țarina Iașilor, comuna Aroneanu, orașul Iași, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

„Iancu voievod
Matei Ghica voievod
Ioan Dediulescu
Ieremia Movilă
Simion Movilă
Constantin Movilă
Moise Movilă
Gașpar vodă
Ștefan Tomșa
Miron Barnovschi
Maria Lupu vodă
Ștefăniță vodă
Eustratie Dabija vodă
Nastasia Oproaiei
Leondari vameșul
Enache postelnicul
Constantin Cantemir
Mihai Racoviță
Neculai Mavrocordat
Alexandru Mavrocordat
Cu tot neamul lor!
Conform cu copia din anul 1946.
D(umitru) Manolache <m.p.>, cântăreț pensionar 1965”.

- 6) Pe fila 9 recto, este redactat, pe baza mărturilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944: **Pomelnicul slujitorilor decedați, cari au servit la Mănăstirea «Aron Vodă»**, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

<nr.> ¹	„Rangul ierarhiei	Numele și	Pronumele	Anul de la	Anul pâna la
1	egumen	Melchisedec		1650	1653
2	”	Ioasaf		1652	
3	arhimandrit	Domitian		1784	1787
4	arhiereu	Teoclit	Evhaiton	1794	1827
5	arhimandrit	Filaret		1811	1812
6	arhiereu	Calimah	Gavril	1829	1867
7	egumen	Antim		1842	1843
8	arhimandrit	Teodorescu	Isaia (Popa Duhu)	1863	1866
9	arhiereu	Ilarion		1863	1866
10	preot	Chiran	Vasile	1866	1867
11	arhimandrit	Grigoriu	Dionisie	1867	1868
12	arhimandrit	Iurașcu	Iachint	1867	1868
13	arhimandrit	Mitoșaru	Patapie	1870	1871
14	protosinghel	Bordașă	Vladimir	1871	1872
15	preot-econom	Ionescu	Ghe(orghe)	1870	1871
16	ieromonah	Torovschi	Antonie	1871	1874
17	preot	Pavliu	Irinarh	1875	
18	ieromonah	Chiril		1876	
19	preot	Pintlei			

20	„monah	Enache			
21	protosinghel	Constantinescu	Victor	1897	1905
22	sachelar stavrofor	Dăscălescu	Macsin	1905	1913
23	Ieromonah ⁹	Cosma	Paisie		
24	protosinghel	Stanciu	Veniamin	1914	1917
25	preot	Irimescu	N.		
26	preot	Văleanu	N.		
27	preot	Bantaș	Constantin	1952	1956
Veșnica lor pomenire!					
Cântăreț D(umitru) Manolache <m.p.>, 1965”.					

- 7) Pe fila 9 verso, este redactat, pe baza mărturiilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944, pomelnicul cu: *Ostașii eroi, căzuți pentru patrie, în războiul din anul 1916-1919, din Aroneanu*, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	caporal	Avădăni V.	Sava
2	soldat	Anușă N.	Vasile
3	caporal	Cuvuliuc	Gh.
4	soldat	Cojocaru I.	Teodor
5	„	Câprariu Gh.	Vasile
6	„	Caminic	Ioan
7	„	Drangă Gr.	Mihai
8	„	Enhea	Vasile
9	„	Huțanu C.	Vasile
10	„	Jeleanu H.	Constantin
11	„	Luca I.	Chirilă
12	„	Luca C.	Chirilă
13	„	Luca	Grigore
14	„	Luca I.	Ştefan
15	„	Moraru	Constantin
16	„	Nedelcu	Vasile
17	caporal	Păltinel	Gh. Sârghi
18	soldat	Pleșcan	Mihai
19	„	Simionescu T.	Gh.
20	„	Ungurianu V.	Ioan
21	„	Zlavog D.	Constantin
22	„	Zlavog D.	Ioan

Cu tot neamul lor!

Să păstrăm amintire sfântă eroilor neamului, cari au luptat cu vitejie și credință pentru
«Întregirea Neamului»¹⁰!».

- 8) Pe fila 10 recto, este redactat, pe baza mărturiilor documentare pe care Dumitru Manolache le-a văzut înainte de 1944 pomelnicul cu: *Ostașii eroi căzuți pentru patrie în răsboiul din anul 1916-1919, din Rediul Aldei*, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Bădici	Mihai
2	„	Bădici	Ilie

3	sergent	Cucireve	Vasile
4	soldat	Goria N.	Ioan
5	"	Grojdia	Dumitru
6	"	Henea T.	Gheorghe
7	"	Moroșanu	Constantin
8	"	Nițelia M.	Ioan
9	"	Oltu	Gheorghe
10	"	Nițelia	Gheorghe
11	caporal	Nițelia M.	Anton
12	soldat	Suciу	Ilie
Cu tot neamul lor!			
Să păstrăm amintire sfântă eroilor neamului!".			

- 9) Pe fila 10 verso, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: **Ostașii căzuți pentru patrie în răsboiul din 1941-1945, din Aroneanu**, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Budeanu V.	Constantin
2	sergent	Bârlescu N.	Gheorghe
3	fruntaș	Cristofor V.	Neculai
4	soldat	Cazacu V.	Dumitru
5	fruntaș	Cojocaru C.	Mihai
6	soldat	Caminic Gh.	Ioan
7	soldat	Drangă Gh.	Constantin
8	sergent major	Drangă Gh.	Gheorghe
9	caporal	Gheorghiu V.	Constantin
10	soldat	Huțanu D.	Alexandru
11	soldat	Huțanu Gh.	Constantin
12	caporal	Luca Kirilă	Neculai
13	fruntaș	Luca Gh.	Ştefan
14	soldat	Luca I.	Gheorghe
15	"	Loghin	Ştefan
16	"	Monac Gh.	Gheorghe
17	"	Nedelcu V.	Chirilă
18	"	Prodan	Gh. Pantilimon
19	"	Rusu N.	Constantin
20	"	Rusu N.	Dumitru
21	caporal	Ungurianu Gh.	Vasile
22	caporal	Vâleanu I.	Constantin
23	soldat	Zlăvog I.	Iordan
Cu tot neamul lor!".			

- 10) Pe fila 11 recto, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: **Ostașii căzuți pentru patrie în răsboiul din 1941-1945, din satul Rediu Aldei**, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele
1	soldat	Butnaru Al.	Constantin
2	sergent	Cucireve Gh.	Maxim
3	soldat	Dănilă I.	Mihai

4	serg(ent) major	Guțanu V.	Gheorghe
5	sergent	Hergheligiu I.	Anton
6	serg(ent) major	Iftode C.	Ernest
7	soldat	Iftode D.	Neculai
8	caporal	Iftode I.	Petru
9	sergent	Iftode I.	Ilie
10	caporal	Lungu D.	Ioan
11	soldat	Lungu D.	Dumitru
12	"	Marghidan	Gheorghe
13	"	Moroșanu Gh.	Neculai
14	"	Niculii I.	Gheorghe
15	"	Radu	Th. Anton
16	"	Todirică	Ioan
— ○ —			
	soldat	Goria I.	Constantin omorâți de explozie mine ⁱⁱ
		Gorojdia	Petru
<p>«Voi ce-ați murit pentru țară, Ostași ai credinței soldați, Fie-vă țărâna ușoară, În orice morminte voi vă aflați!».</p>			

- 11) Pe fila 11 verso, este redactat de către Dumitru Manolache, probabil pe baza amintirilor și cercetărilor personale, pomelnicul cu: *Ostașii români din alte localități, căzuți pe teritoriul Parohiei Aroneanu, în răsboiul din 1941-1945, înmormântați la Aroneanu și Rediu Aldei*, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

	„Gradul	Numele și	Pronumele	C(on)t(in)g(entul)	unitatea
1	soldat	Alexandru	Constantin	1944	
2	Sergent	Burilă	Ioan	1932	
3	soldat	Ciobanu	Alexandru		R(egimentul) 21 art(illerie)
4	caporal	Cioarec	Ioan		
5	soldat	Crețu	Jan	1943	C4T
6	soldat	Coșulî	Constantin		R7R
7	caporal	Ispas	Petru	1944	R7R
8	soldat	Ignat	Gh.		R7R
9	plutonier adj(utant) elev	Jitariuc	Simion		R6R
10	fruntaș	Mironică	Constantin		
11	fruntaș	Mandilă	Ioan	1933	
12	soldat	Pantilimon	Gh.	1939	R7R
13	soldat	Spoială	Vasile		R7R
14	fruntaș	Şogan	Coman	Dezhumat ¹²	R24 Pionieri
15	fruntaș	Tataru	Gh.	1935	R7R
16	sergent	Teșoianu	Iulian	1941	R7R
17	plut(onier) adjudant	Văleanu			
Pe teritoriul comunei Aroneanu, căzuți pe naționalități:					

Români înmormântați în curtea bisericii Aroneanu	6	La moldoveni înmormântat i ostaș român
Români înmormântați în curtea bisericii Rediu Aldei	5	Iar în pădurea Aroneanu, 2 necunoscuți
Români înmormântați în cimitirul Netcă, R(ediu) Aldei	6	
<total> ¹	20	
Ostași sovietici înmormântați <la> ¹ biserica R(ediu) Aldei	6	
Ostași germani <înmormântați> ¹ în curtea bis(erilor) Aroneanu <și> ¹ R(ediu) Aldei	56	
Ostași necunoscuți, numai cu cruci	5	
<Total>	87	
Veșnica lor pomenire! D(umitru) Manolache <m.p.>, cântăreț pensionar, parohia Aroneanu, Iași, 1965".		

- 12) Pe fila 12 verso, este redat, **Pomelnicul fostului paroh, Bantaș Constantin, decedat¹³**, scris în grafie latină, cu cerneală neagră:

Constantin preot	Varlaam arhiereu	Ion
Elisabeta	Mihai	Adam preot
Alexandru preot	Corneliu	Costache preot
Maria	Iorgu	Aglaia
Ioan preot	Victor	Magdalina
Natalia	Gh(eorghe)	Gh(eorghe)
Grigore	August	Ion
Ana	Aristotel preot	Elena
Aurel	Olga	Ana
Ion	Elisabeta	Darie
Adrian	Eugenia	Neculai preot
Radu	Vasile	Dimitrie preot
Dumitru preot	Ion	Alexandrina
Haralambie preot	Dragomir	Gh(eorghe)
Victor preot	Minu	Alexa arhiereu
Eduard	Cornelia	Maria
Maria	Eugenia	Ion
Sofia	Alexandru	Paraschiva
Gh(eorghe)	Adrian	Gh(eorghe)
Ion	Gh(eorghe)	Maria
Maria	Ecaterina	Eugenia
Eufrosina	Teodor preot	
Cezar	Filimon preot	
Cezar	Alexandru	
Fevronia maică	Virgil	
Zavasta	Zavasta	
Gheorghe preot	Elena	
Adrian preot	Vasile".	

- 13) Pe f. 13r-115v scris cu cerneală neagră și albastră, pomelnicul enoriașilor din parohia Aroneanu, din deceniul al VII-lea al sec. al XX-lea, scriși în ordinea alfabetică a numelor de familie.

¹Omis.

²Este vorba de generalul «Petr Rumeanțev».

³În realitate, este vorba de Patriarhia de Constantinopol.

⁴Fragmentul: «1966 [...] Total = 8.995,50 <lei>” scris tot cu cerneală neagră, de mâna lui Dumitru Manolache cântăreț.

⁵Loc alb în text.

⁶Fragmentul «În 1968 [...] gratuit” scris tot de D. Manolache cântăreț, cu cerneală albastră.

⁷Al XIX-lea.

⁸A mănăstirii Aron Vodă.

⁹«Ieromonah» tăiat cu o linie, și scris deasupra «Arhimandrit».

¹⁰Scrisul lui D. Manolache.

¹¹Formula: «omorâți de explozie mine» adăugată ulterior, de Dumitru Manolache, cu creionul.

¹²Scris ulterior, tot de D. Manolache cu cerneală neagră.

¹³Cuv. «decedat» scris ulterior, tot de D. Manolache, cu creionul.

*

Așadar, pe cărțile păstrate la biserică din satul Aroneanu, între 1774 și 1979, s-au făcut mai multe însemnări privitoare la prețul, daniile, repararea și înfrumusețarea bisericii și a cărților liturgice de către mireni; la dăinuirea micilor acte ctitoricești chiar și în anii regimului comunist; la angajarea, salarizarea slujitorilor bisericești; la învățământ; la rețete medicale; la starea vremii și fenomene meteorologice neobișnuite; la producția agricolă; la distrugerea bisericii din Aroneanu în timpul celui de-al doilea război mondial și la refacerea ei; la câteva evenimente colective (sfîntirea bisericilor, slujbele ținute cu ocazia marilor sărbători religioase) și familiale (hirotonii, numiri într-o funcție sau deces), precum și la vizita pastorală a unor prelați de la Patriarhia Română la biserică din Aroneanu. De asemenea, pe unele cărți au fost înscrise pomelnice familiale de la începutul sec. al XIX-lea (însemnările nr. V.2 și VI.1), între care cel al preotului Dimitrie de la mănăstirea Golia (1823) este deosebit de important (însemnarea nr. VIII.5). În același timp, socotim că însemnările prezентate sunt însemnate pentru istoria cărții și a tiparului, pentru istoria locală, pentru reconstituirea percepției populare asupra primului război mondial (însemnarea nr. XI.7) și pentru aflarea unor detalii prețioase privind activitatea unor săteni și militari pe linia frontului de la nord de orașul Iași, în anul 1944. În sfârșit, chiar și literele făcute aparent fără nici o noimă, repetițiile, omisiunile sau propozițiile neterminate, ce exprimă îndeosebi formule de început din zapisele și mărturiile vremii, ce pot fi regăsite pe câteva cărți (însemnările cu nr. III.7, V.15-21 și V.24), au importanță lor, căci sunt printre puținele izvoare scrise care atestă la noi maniera medievală de învățat carte, ilustrând străduința unor tineri de a învăța scrierea și formularul diplomatic al epocii, după ce – mai întâi – învățaseră să citească pe aceste cărți.

De asemenea, însemnările de pe cartea cu nr. VIII arată că Gh. Ungureanu, în calitate de epitrop al Bisericii Golia, a încălcăt actul de danie pe care preotul Dimitrie l-a făcut acelei biserici în anul 1823. Totuși, gestul fostului director al Arhivelor Statului din Iași poate fi

înțeles și iertat prin grija deosebită pe care a purtat-o pentru refacerea și înzestrarea celor două lăcașe de rugăciune ridicate de Ieremia Golia și, respectiv, de Aron vodă.

În sfârșit, informațiile din manuscrisul *Istoricul bisericii din Aroneanu și pomelnicele morților. Anul 1965-1966*, sunt extrem de interesante pentru istoria mănăstirii lui Aron vodă. Astfel, el cuprinde o copie a pomelnicului din 1829, al cărui original a fost distrus în cel de-al doilea război mondial. Totodată, această lucrare cuprinde atât numele eroilor din comuna Aroneanu care au căzut în cele două conflagrații mondiale, cât și a celor din alte părți care și-au găsit odihna de veci în cuprinsul acestei localități.

Some inscriptions on the books and the manuscript preserved in St. Nicholas church of Aroneanu (Iași county)

Abstract

St. Nicholas church of Aroneanu village, near Iași, was founded by voivode Aron Vodă (1591-1595). A long time here was a monastery, inhabited by Greek monks, until 1863, when it was transformed in parish church, for the local Romanian community. The patrimony of the church a destroyed mostly in 1944, when the frontline passed through the village. In 1948, Gheorghe Ungureanu, then director of the Iasi State archives, intervened to the Metropolitan for the relocation of the old iconostasis of St. Nicholas the Princely Church in Iasi (a foundation of Stephen the Great) to the church of Aroneanu and for the donation to the foundation of voivode Aron of several of the old liturgical books preserved in the library of the Metropolitanate of Moldavia and Suceava. Thus, the parish church of Aroneanu came to hold again several precious liturgical objects, books and manuscripts. In 2011 I succeeded to access the old liturgical books in the patrimony of this church and to transcribe the old or more recent inscriptions on the leaves of these books, believing in their historical significance. A special item of interest is a manuscript with the title "The History of Aroneanu Church", as is the lists of the dead, written in 1965– 966, by Dumitru Manolache, then singer of St. Nicholas in Aroneanu.